

YÖNETİM BİLİMLERİNDEKİ YERİ VE ÖZGÜN KATKILARI İLE CEMAL MIHÇIOĞLU

Mehmet Yavuz

Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Özet

Türkiye’de kamu yönetimi disiplininin kurucuları arasında yer alan Cemal Mihçioğlu’nun ele alındığı bu çalışma, iki temel eksen üzerine kurulmuştur. Çalışmanın ilk eksenini teşkil eden “Cemal Mihçioğlu ve Yönetim Bilimleri” başlıklı bölümde, Mihçioğlu’nun akademik camiaya ayak bastığı dönemin koşulları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra, etkilendiği ve ülkemizde temsilciliğini yaptığı yaklaşımlar hakkında daha detaylı açıklamalara yer verilmektedir. “Cemal Mihçioğlu’nun Özgün Katkıları” adını taşıyan ve çalışmanın ikinci temel eksenini oluşturan bölümde ise, Mihçioğlu’nun telif eserleri incelenerek özgün katkılarının bulunduğu inandığımız dört farklı alan, her biri ayrı bir başlık altında incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Cemal Mihçioğlu, kamu yönetimi, kırtasiyecilikle mücadele, üniversite giriş sistemi, Türk Dili.

*Cemal Mihçioğlu with His Position and Unique Contributions in
Administration Sciences*

Abstract

Focusing on Cemal Mihçioğlu who was among the founders of public administration in Turkey, this study is constituted on two primary axes. Under the heading of “Cemal Mihçioğlu and Administration Sciences” which is the first axis of study, general information is presented on the conditions of the period when Cemal Mihçioğlu entered to academic society, and then more detailed explanations take place regarding the approaches which Mihçioğlu was affected from and was a representer of in Turkey. “Original Contribution of Cemal Mihçioğlu” comprises the second axis of the study, and under this heading, four different areas implying unique contribution of Cemal Mihçioğlu are analyzed by examining his original works, each under independent headings.

Keywords: Cemal Mihçioğlu, public administration, struggle with red tapism, university entrance system, Turkish Language

Yönetim Bilimlerindeki Yeri ve Özgün Katkıları ile Cemal Mihçioğlu

I. Yaşam Öyküsü¹

Cemal Mihçioğlu, 9 Eylül 1927'de Gaziantep'in Kilis² ilçesinde doğdu. İlköğrenimini 1938 yılında Artvin'in Ardanuç bucağında Adakale İlkokulu'nda, ortaöğrenimini 1941 yılında Artvin Ortaokulu ve 1944 yılında Gaziantep Lisesi'nde tamamladı. Aynı yıl girdiği Siyasal Bilgiler Okulu'nun Mali Şubesinden 1948 yılında mezun oldu.

14 Nisan 1951 tarihinde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) Maliye asistanlığına atandı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde yaptığı doktora çalışmalarını 1954 yılında sunduğu "Modern Sanayide Beşeri Münasebetler" konulu doktora teziyle tamamladı. 29 Kasım 1957'de Siyasal Bilgiler Fakültesi Amme İdaresi Doçentliğine, 29 Haziran 1963'te aynı alanda profesörlüğe atandı. Doçentlik tezi, "ABD'de Kadroların Sınıflandırılması", profesörlük takdim tezi, "İdari Reform-Belçika Tecrübesi ve Türkiye için Alınacak Dersler" konusu üzerinedir.

1951-1953 yılları arasında on sekiz ay süreyle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Güney Kaliforniya Üniversitesi'nin Kamu Yönetimi Fakültesinde, 1955-1956 yıllarında on iki ay süreyle New York Üniversitesi'nin Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmetler Fakültesinde, 1962 yılında beş ay süreyle Belçika'nın başkenti Brüksel'de Uluslararası Yönetim Bilimleri Enstitüsü'nde,

¹Bu bölüm hazırlanırken Cemal Mihçioğlu'nun vefatının ardından O'nun anısına çıkarılan "Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu'na Armağan (1997), *AÜSBF Dergisi*, C.52, S.1-4"den yararlanılmıştır.

²Kilis 1995 yılında il olmuştur.

yine o yıl dört ay süreyle Paris'te Direction Generale de l'Administration et de la Fonction Publique'de öğrenim, araştırma, inceleme çalışmaları yaptı.

SBF'deki görevlerine ek olarak Cemal Mihçioğlu, başka yükseköğretim kurumlarında da öğretim görevi yapmıştır. Bu yükseköğretim kurumları arasında Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü ile Trabzon İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi yer almaktadır. Mihçioğlu öğretim görevlerinin dışında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Devlet Personel Dairesi, Milli Prodüktivite Merkezi, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve Türk Dil Kurumu (TDK)'nda kurucu, yönetici ve danışman olarak önemli görevler üstlenmiştir.

Cemal Mihçioğlu'nun üçü çeviri olmak üzere 28 kitabı, çoğu çeviri olmak üzere 104 gazete yazısı, TODAİE Bülteninde büyüklü küçüklü 135 yazısı, 10'u çeviri olmak üzere 117 dergi yazısı, basılı ya da basılı kapak içinde çoğaltma, broşür niteliğinde 6 yayını daha vardır.³

1951 yılında asistan olarak başladığı akademik yaşantısını 45 yıl ara vermeden sürdüren Cemal Mihçioğlu, 9 Eylül 1996 tarihinde vefat etmiştir.

II. Cemal Mihçioğlu ve Yönetim Bilimleri

İki alt başlıktan oluşan bu bölümde, Cemal Mihçioğlu'nun Düşünce Dünyası başlığı altında akademik yaşama adımını attığı dönemin koşulları ve Mihçioğlu'nun düşünce dünyasının oturduğu teorik zemin hakkında bilgi verilecektir. Cemal Mihçioğlu'nun Akademik Portresi başlığı altında ise, eserlerinin konu bakımından ve kronolojik olarak incelemesi yapılarak Mihçioğlu'nun akademik yaşamının kuşbakışı bir görüntüsü verilmeye çalışılacaktır.

A. Cemal Mihçioğlu'nun Düşünce Dünyası

Cemal Mihçioğlu, SBF'den 1948 yılından mezun olmasının ardından zorunlu hizmet yükümlülüğü bulunduğu Maliye Bakanlığı'nda çalışmış, 1950-51 yılları arasında askerlik görevini yerine getirmiş ve ardından yaklaşık altı ay iş müfettişi muavinliği tecrübesini takiben 1951 yılında akademi dünyasına

³Cemal Mihçioğlu'nun telif ve çeviri eserlerinin önemli bir kısmının künyesi, "Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu'na Armağan (1997), *AÜSBF Dergisi*, C.52, S.1-4, s.1-13"de yer almaktadır.

adım atmıştır. Bu yıllar, Türkiye ve dünya için oldukça önemli gelişmelerin yaşandığı yıllardır. II. Dünya Savaşı'nın ardından oluşan yeni dünya düzeninde Türkiye tercihini, önderliğini ABD'nin yaptığı I. Dünya⁴ içerisinde yer almaktan yana kullanmıştır. Bu tercihin yansımaları olarak konumuzla ilgili iki önemli gelişmeden bahsedilebilir. Bunlardan ilki, kamu yönetimi alanında eğitim görmek üzere Cemal Mihçioğlu'nun da içinde olduğu beş kişilik bir grubun ABD'ye gönderilmesidir. Konumuzu ilgilendiren bir diğer önemli gelişme ise, Birleşmiş Milletler Örgütü ile Türkiye arasında imzalanan 5 Eylül 1951 tarihli Teknik Yardım Ana Anlaşmasının uygulanmasına ilişkin 8 Mayıs 1952 tarihli 1 sayılı ek anlaşmadır. Bu ek anlaşma, kamu görevlilerinin eğitilip geliştirilmesini sağlayacak ve özellikle Türkiye ile Ortadoğu bölgesine daha ileri eğitim olanakları kazandıracak bir Kamu Yönetimi Enstitüsü'nün kurulmasını öngörmektedir (Mihçioğlu, 1988:3). Söz konusu anlaşma uyarınca, TODAİE 1953 yılı içerisinde SBF bünyesinde çalışmalarına başlamıştır. Cemal Mihçioğlu da ABD'den dönüşünün hemen ardından (üniversitedeki görevlerine ek olarak) TODAİE'de "Personel İdaresi" konusunu okutmak üzere Kanada'dan gelen Leslie Rodger'ın yardımcısı olarak çalışmaya başla(mıştır) (Mihçioğlu, 1988:10).

Cemal Mihçioğlu, genç bir asistan olarak ABD'ye ayak bastığında yönetim bilimleri alanında Bilimsel Yönetim Okulu⁵ etkisini kaybetmiş olup, Davranışçı Okul⁶ hakim düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetim

⁴O dönem dünyasını sınıflandırmak için farklı isimlendirmeler kullanılmıştır. ABD'nin önderliğini yaptığı ve kapitalist ülkelerin içerisinde yer aldığı bloğu adlandırmak için I. Dünya, Kapitalist Blok, Demokrasi Cephesi gibi isimler kullanılmıştır. Önderliğini SSCB'nin yaptığı ve sosyalist düzeni benimsemiş ülkelerin yer aldığı bloğu adlandırmak için II. Dünya, Sosyalist Blok gibi isimler kullanılmıştır. Bu iki blok dışında yer alan ve çoğunluğunu II. Dünya Savaşı'nın ardından bağımsızlığını kazanan eski sömürge devletlerinin oluşturduğu blok III. Dünya, Bağlantısızlar Bloğu olarak adlandırılmıştır (y.n.).

⁵F.W.Taylor'un öncülüğünü yaptığı bu yaklaşım, yönetim olgusunun bilimsel metotlarla incelenebileceğini savunmaktadır. Taylor, "Bilimsel Yönetim İlkeleri" adlı eseriyle bu yaklaşımın temel prensiplerini ortaya koymaktadır. H.Fayol, L.Gulick ve L.Urwick bilimsel yönetim okulunun diğer önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. (y.n.)

⁶Elton Mayo ve arkadaşları tarafından yürütülen Hawthorne Araştırmalarının ortaya koyduğu sonuçlar üzerinde temellenen bu yaklaşım, diğer üretim araç ve süreçleri gibi "insan" ögesinin de "eşya" olarak yönetilip yönlendirilmesini savunan Bilimsel Yönetim Okulu'nun tersine, analizlerinde "insan" ögesini esas alan ve insan davranışlarını etkileyen temel unsurları inceleyerek bir örgütün verimli bir şekilde çalıştırılabilmesi için nasıl bir yönetim modeline ihtiyaç olduğu sorusuna cevap bulmaya çalışmaktadır. (y.n.)

Bilimleri alanında Davranışçı Okulun ortaya çıkışı 1920'lerin ortasına rastlamaktadır. Bilimsel Yönetim Okulu'nun dile getirdiği düşüncelerin doğruluğunun tartışılmaya başlandığı bu yıllarda, başlangıçta Bilimsel Yönetim Okulu'nun düşüncelerinden hareket ederek ve bir bakıma bu yaklaşımın önermelerini doğrulama amacı güden Hawthorne Araştırmaları⁷ beklenenden oldukça farklı bir gerçeklik ortaya çıkarmıştır. Bilimsel Yönetim Okulu'nun ortaya koymuş olduğu çalışanı, üretimin diğer unsurları gibi sıradan bir unsur, başka bir ifadeyle, bir makine gibi gören ve onu sadece maddi teşviklerin güdüleyebileceğini kabul eden anlayıştan farklı olarak bu araştırmalar “yönetimde yeni bir düşünce ve fikir akımının doğuşuna neden olmuştur” (Eren, 2001:22). Hawthorne Araştırmaları ile başlayan süreç başka araştırmalar⁸ ile devam etmiş ve yönetim bilimleri alanında Davranışçı Okul adıyla bilinen yaklaşımın düşünceleri giderek ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Davranışçı Okul Mihçioğlu'nun etkilendiği ana akım olmakla birlikte O'nun düşüncesinde H.Simon'un ayrı bir yeri bulunmaktadır. H.Simon⁹, Bilimsel Yönetim Okulu'nun düşüncelerini oldukça veciz bir şekilde, dilimize Mümtaz Soysal tarafından kazandırılmış olan, “İdaredeki Atasözleri” adlı makalesiyle eleştirmiştir. Söz konusu makalede, atasözlerinin insanların birbirine zıt davranışlarını kolaylıkla meşrulaştırabilme özelliğinden yola çıkarak “işte bugünkü idare nazariyesini meydana getiren hikmetlerin çoğunda, maalesef, atasözlerindeki bu kusurun aynısını bulmak mümkündür. Hemen hemen her prensip için, aynı derecede doğru görülecek ve kabul edilebilecek bir zıt prensip ortaya koymak imkânı var. Böylece bir çift teşkil eden prensiplerden her ikisi de tamamen birbirinin aksi birtakım teşkilatlandırma tavsiyelerine yol

⁷Elton Mayo ve arkadaşları tarafından Western Electric kuruluşunun Hawthorne fabrikalarında 1924 yılında başlatılan bu araştırmalar; ışıklandırma deneyleri, röle montaj odası deneyi, ikinci röle montaj deneyi, mika yarma test odası deneyi, mülakat programı ve seri bağlama gözlem odası deneyi olmak üzere altı kısımdan oluşmaktadır. Hawthorne Araştırmaları aralıklı olarak yapılan çalışmalarla sekiz yıl sürmüş ve 1932 yılında sonuçlandırılmıştır (y.n.).

⁸Bu araştırmalara örnek olarak, K.Lewin ve arkadaşlarının Önderlik Araştırması, Yankee City Araştırması, Harwood İmalat İşletmesi Araştırması, Tavistock Enstitüsü Araştırması verilebilir (y.n.).

⁹Herbert A. Simon (1916-2001); ABD doğumlu olan Simon 20. Yüzyılın sosyal bilimler alanındaki en önemli ve düşünceleriyle kendi çağdaşları ile kendinden sonra gelenleri etkilemiş bir bilim insanıdır. Kamu Yönetimi, İşletme, Ekonomi, Sosyoloji, Bilişsel Psikoloji, Bilim Felsefesi gibi birbirinden oldukça farklı alanlarda çalışmıştır. Yönetim Bilimleri alanını derinden etkileyen “Örgütler”, “Kamu Yönetimi” gibi eserlerin sahibi olan Simon 1978 yılında ekonomi dalında Nobel ödülü kazanmıştır (y.n.).

açtıkları halde, nazari olarak, bunlardan hangisini uygulamanın doğru olacağını gösteren bir esas yoktur” (Simon, 1956:86) tespitinde bulunmaktadır. J.G.March ile birlikte kaleme aldığı ve “Örgütler” adıyla dilimize çevrilen çalışmasında ise Simon, yönetim bilimleri alanındaki düşüncelerini kuramsal bir bütünlük içerisinde dile getirmektedir. “Örgütler” adlı çalışmasının temel amacını, “iş göreni bir araç olarak betimleyen klasik görüşün yapma yönlerini birer birer ortadan kaldırmak ve bu soyutlama yerine, örgüt üyelerinin istekleri, güdüleri, itkileri olduğunu, öğrenme ve sorun çözme yetenekleri bakımından, bilgi edinme bakımından sınırlı olduklarını kabul eden yeni bir soyutlama koymak” (Simon/March, 1975:155) olarak açıklayan Simon, yönetim bilimleri alanına özgün kuramsal katkısını, yönetim olgusunu açıklayan yeni bir soyutlama olan “Karar Verme ve Sorun Çözme Yaklaşımı”nı ortaya koyarak yapmıştır. Simon bu yaklaşımı ile yönetsel eylemin temeline “karar verme davranışını” koymakta ve karar vermeyi, bireyin belli bir amaca ulaşmak için bilinçli olarak belli bir yolu seçmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareket ederek, karar verme örgütlenmenin temel süreci, karar ise yönetimin araç ve yönlendiricisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin vermiş olduğu kararın dayanağını ise “doyum” oluşturmaktadır.

Simon’un yönetim bilimlerini aşan makro ekonomik ve siyasal çözümlerinin de içeriğini etkileyen katkısını “doyum” kavramından hareket ederek açıklayabiliriz. Simon, karar verme konusunda çeşitli sınırlılıkları¹⁰ bulunan kişinin bir karar verirken “en iyi” ya da “en çok” gibi mutlakların peşinde koşmayacağını, tersine kendisini doyuma ulaştıran bir tercihte bulunacağını ifade etmektedir. Kişinin bir karar verirken doyum arayışı içerisinde olması onun duygularının, dürtülerinin esiri olarak hareket ettiği anlamına gelmemekle birlikte, Simon’un ortaya koyduğu çerçeve içerisinde kişi, karar verici, sorun çözücü ve doyum arayıcı nitelikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Klasik İktisadi Yaklaşımın “homo economicus” ya da başka bir ifadeyle, “economic man” tanımlamasının içerdiği rasyonel ve kendi maksimum çıkarının peşinde koşan insan anlayışından farklı olarak Simon, “yönetsel (idari) insan” anlayışıyla, karar verme konusunda sınırlılıkları olduğunun bilincinde olan ve buna bağlı olarak maksimum çıkar-fayda peşinde koşmak yerine, kendisini doyuma ulaştıran tercihleri seçen bir insan kavrayışı ortaya koymaktadır. Kişiler için geliştirdiği bu kavrayışı Simon, büyük çapta

¹⁰Söz konusu sınırlılıkları üçe ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki, kalıtsal ya da edinilmiş bazı nitelik, alışkanlık ve refleksleri içeren “fizik ve fizyolojik” etkenleri içermektedir. İkincisi, çalışanın üyesi bulunduğu işyeri topluluğunun bireye benimsettirdiği “değer ve bağlılıkları” kapsamaktadır. Sonuncusu ise, insanların elindeki veri, bilgi ve simgeleme-hesaplama olanaklarının kısıtlı olmasından gelen sınırlılıklardır (y.n.).

örgütler için de genelleyerek bu örgütlerin “maksimum çıkar” peşinde değil “doyum” arayışı içerisinde olduğunu dile getirmiştir. Dolayısıyla nasıl doyum arayışı içerisinde olan kişinin sınırlılıkları varsa, aynı arayışın peşinde koşan örgütlerin de sınırlılıkları olduğu sonucuna ulaşmaktayız.¹¹ Bu çerçevede Kurthan Fişek, Simoncu Örgüt Kuramı (SÖK) adlandırmasıyla Simon’un gelenekçi, davranışçı ve bürokratik örgütlenme anlayışlarının görece yarar ve üstünlüklerini tek bir örgüt kuramının düşünsel çerçevesi içinde bütünleştirmeye çalıştığı yorumunu yapmaktadır (Fişek, 2005:227).

Cemal Mihçioğlu’nun düşünce dünyasının üzerinde yükseldiği teorik arka plan eklektik bir nitelik arz etmektedir. Bu bağlamda, Mihçioğlu öncelikle Davranışçı Okulun düşüncelerinden etkilenmiş olup, “Modern Sanayide Beşeri Münasebetler” ismini taşıyan doktora teziyle başlayan süreçte bu etkiyi izlemek mümkündür. 1960’lı yıllarla birlikte ise Mihçioğlu’nun düşüncesinde Simon etkisini görmeye başlıyoruz. Simon, Smithburg ve Thompson tarafından kaleme alınan “Kamu Yönetimi” isimli eser dilimize Mihçioğlu tarafından çevrilmiş ve Mihçioğlu 1970’lerin ortalarına kadar bu eserin gözden geçirilmiş yeni baskılarını yapmıştır. Bu durum, Mihçioğlu’nun 60’lı yıllarla birlikte kendini Fişek’in adlandırmasıyla Simoncu Örgüt Kuramı (SÖK) çerçevesinde konumlandırmış olduğunu göstermektedir. Netice itibarıyla Mihçioğlu, gerek Davranışçı Okulun gerekse de Herbert Simon’un düşüncelerinin, yaptığı çevirilerle ülkemize girişini sağlamış ve eserleriyle de bu düşüncelerin temsilciliğini yapmıştır.

B. Cemal Mihçioğlu’nun Akademik Portresi

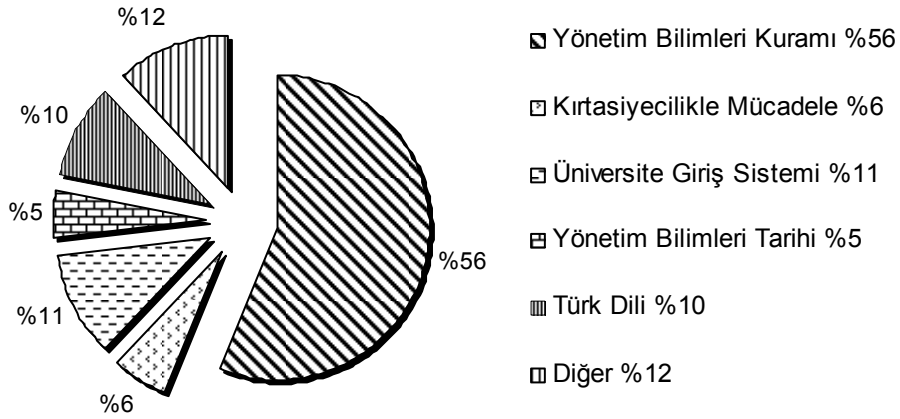
Cemal Mihçioğlu akademik yaşama 1951 yılının Nisan ayında Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde asistan olarak başlamıştır. İlk eseri de aynı yılın Eylül ayında Karınca dergisinde yayımlanan “Kanada’da Kooperatifçilik Hareketi” isimli makalenin Türkçe çevirisidir. 45 yıllık akademik yaşamı boyunca 100’ün üzerinde çalışmanın altına imzasını atan Mihçioğlu’nun son eseri “Türk Hekimlik Dili” ölümünün ardından 1997 yılında yayımlanmıştır.

Mihçioğlu’nun akademik portresini ortaya koymak için eserleri öncelikle içerik bakımından analiz edilecektir. Eserlerin içerik analizi ile Mihçioğlu’nun akademik ilgisinin yoğunlaştığı temel alanların tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Eserlerin kronolojik bakımdan analiz edilmesi ise, bu yöndeki ikinci adımı oluşturmaktadır. Kronolojik analiz ile Mihçioğlu’nun

¹¹Herbert Simon’un düşüncelerini açıklayan kısımlarda, Kurthan Fişek’in “Yönetim” adlı kitabından yararlanılmıştır (y.n.).

akademik yaşamında anlamlı bir dönemleme yapıp yapılamayacağı sorusunun cevabı aranmaktadır. Böylece, eserlerin hem içerik hem de kronolojik bakımdan analiz edilmesi neticesinde Mihçioğlu'nun akademik portresine dair bütünlüklü bir bakış açısının ortaya konması hedeflenmektedir.

Eserlerin içerik analizi, Mihçioğlu'nun akademik ilgisinin yönetim bilimleri alanı ile sınırlı olmadığını göstermektedir. Aşağıda yer alan Grafik-1'de Mihçioğlu'nun akademik yaşamı boyunca vermiş olduğu eserlerin konu başlıkları itibarıyla dağılımı yer almaktadır. Konu başlıkları tespit edilirken yönetim bilimleri alanında yapılan çalışmaları temsil üzere yönetim bilimleri kuramı, kırtasiyecilikle mücadele, üniversite giriş sistemi ve yönetim bilimleri tarihi olmak üzere dört farklı kategori belirlenmiştir. Yönetim bilimleri dışındaki çalışmalar için de Türk dili ve diğer olmak üzere iki ayrı kategori tespit edilmiştir.

Grafik-1. Eserlerin Konu Başlıkları İtibarıyla Yüzde Dağılımı

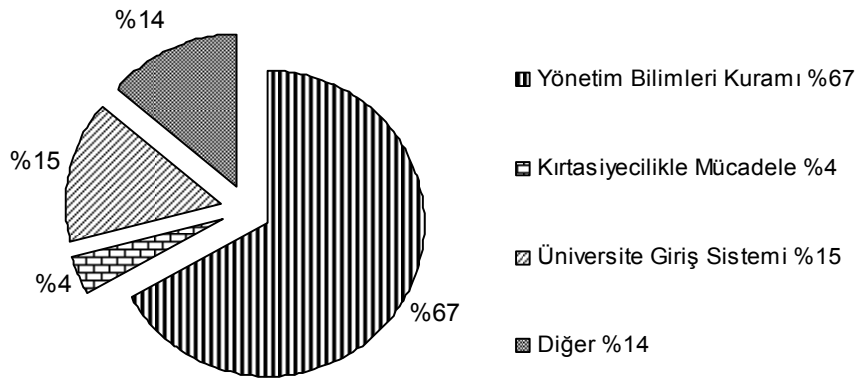
Grafik-1'in incelenmesinden Mihçioğlu'nun akademik portresi açısından önemli sonuçlara ulaşılmaktadır. Eserlerin önemli bir kısmı (%78) yönetim bilimleri alanına aittir. Yönetim bilimleri alanı dışında da Türk dili üzerine yapılan çalışmalar sahip olduğu ağırlık ile dikkat çekmektedir.

Yönetim bilimleri alanı içerisinde kuramsal çalışmalar ilk sırada yer almaktadır. Kuramsal çalışmaların tamamı içerisinde de personel yönetimi %43'lük gibi oldukça önemli bir paya sahiptir. II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye batı bloğunda yer almıştır. Bu tercihin askeri boyutun ötesinde sonuçları olmuştur ki TODAİE'nin kurulması bu noktada anlam kazanmaktadır. TODAİE'nin kurulması ve yaptığı çalışmalar kamuda yeni bir yönetim

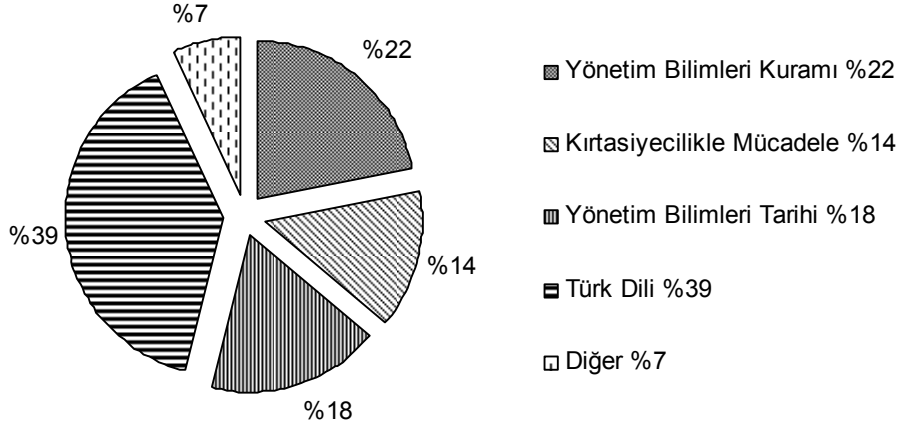
anlayışının doğuşuna işaret etmekte olup, Mihçioğlu da bu sürecin bilimsel temellerini atan ekibin önemli bir üyesidir. Yeni yönetim anlayışı beraberinde mevcut personelin yeni yönetim anlayışı çerçevesinde eğitilmesi kadar yeni personel yetiştirilmesini de gerektirmektedir. Dolayısıyla, bu ihtiyacın farkında olan Mihçioğlu'nun kuramsal çalışmalarının önemli bir kısmının personel yönetimi alanına ait olması anlam kazanmaktadır.

Mihçioğlu'nun bilim insanı olarak dikkat çeken bir başka önemli özelliği de kendini kuramsal çalışmalarla sınırlamamış olmasıdır. Her zaman için teorinin uygulaması peşinde olmuştur. Bu bağlamda, kırtasiyecilikle mücadele ve üniversite giriş sistemi kategorileri teorinin uygulama boyutunda yapılan çalışmaları sınıflandırmak amacıyla kullanılmıştır. İlerleyen bölümlerde üzerlerinde detaylı bir şekilde durulan bu iki alanda Mihçioğlu, önemli çalışmaların altına imza atmış ve bu çalışmaları teorinin vücut kazandıran çalışmalar olarak nitelemiştir.

Eserlerin kronolojik açıdan incelenmesi, Mihçioğlu'nun akademik yaşamında 1980 öncesi ve sonrası olmak üzere anlamlı bir dönemleme yapmaya imkan vermektedir. Mihçioğlu'nun çalışmalarının %74'ü 1980'e kadar olan zaman dilimine aittir. Bununla birlikte esas itibarıyla bu dönemlemeyi anlamlı kılan unsur, 1980 öncesi ve sonrasında çalışmaların içeriğinde gözlemlenen değişikliklerdir. Mihçioğlu 1980'e kadar olan dönemde ağırlıklı olarak yönetim bilimleri alanı içerisinde kalmıştır. 80 öncesi dönemde yönetim bilimleri haricinde yapılan çalışmaların ağırlığı %11 düzeyinde iken, 80 sonrası dönemde bu oran %46'ya yükselmektedir. Bu yükselişte Türk dili üzerine yapılan çalışmaların oldukça önemli bir etkisi bulunmaktadır. 1980 sonrası dönemde Türk dili üzerine yapılan çalışmalar tek başına %39 gibi bir paya ulaşmıştır. Aşağıda yer alan Grafik-2 ve Grafik-3, 1980 öncesi ile sonrası döneme ait çalışmaların konu başlıkları itibarıyla dağılımını göstermektedir.

Grafik-2. 1980 Öncesi Eserlerin Konu Başlıkları İtibarıyla Yüzde Dağılımı

Grafik-3. 1980 Sonrası Eserlerin Konu Başlıkları İtibarıyla Yüzde Dağılımı

1980 sonrası dönemde yönetim bilimleri alanında kuramsal düzeyde yapılan çalışmaların ağırlığı bir önceki döneme göre önemli bir azalışa (%67,5'ten %22'ye) işaret etmektedir. Ancak, bu azalış sadece niceliksel boyutta yaşanmamıştır. Yönetim bilimleri alanında yaşanan değişimler, 80 sonrası dönemin kuramsal çalışmalarında takip edilememektedir. Mihçioğlu'nun bu dönem çalışmalarında yeni yaklaşımlar yer almadığı gibi kendi düşünceleri ile bu yaklaşımların ileri sürdüğü düşünceler arasında bir karşılaştırma da yer almamaktadır. Bununla birlikte, yeni yaklaşımları konu edinen ya da bu yaklaşımları eleştiren bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Dolayısıyla, Mihçioğlu'nun 1980 sonrası dönemde dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak yönetim bilimleri alanında yaşanan değişimler hakkında ne düşündüğünü eserlerinden hareket ederek tespit edebilmek mümkün değildir. Bu durum aynı zamanda, 80 sonrası dönemde yönetim bilimleri alanına dair niteliksel bir ilgi kaybının da yaşandığını ve akademik ilginin ağırlıklı olarak yönetim bilimleri dışındaki alanlara yönlendirildiğini göstermektedir.

III. Cemal Mihçioğlu'nun Özgün Katkıları

Çalışmanın bu bölümünde, Mihçioğlu'nun telif eserlerinden hareket ederek O'nun yönetim bilimleri alanı ile diğer alanlara yapmış olduğu özgün katkılar üzerinde durulacak ve bu hususlar hakkında açıklamalarda bulunulacaktır. Cemal Mihçioğlu'nun telif eserleri incelendiğinde, özgün katkılarının bulunduğu ve üçü doğrudan yönetim bilimleri alanı ile ilgili dört farklı alanı ayırt etmek mümkündür:

- 1- Kırtasiyecilikle Mücadele
- 2- Üniversite Giriş Sistemi
- 3- Yönetim Bilimi Tarihi
- 4- Türk Dili

A.Kırtasiyecilikle Mücadele

Zaman ve kaynak israfının başlıca sebeplerinden biri olarak kabul edilen kırtasiyecilik, bir işten beklenen neticenin elde edilmesine doğrudan herhangi bir katkısı bulunmayan, dolayısıyla gerekmediği halde yapılan işlemler kalabalığı olarak tanımlanabilir. Zaman ve kaynak israfı başta olmak üzere, vatandaşın idare ile olan ilişkilerinde güven duygusunun sarsılmasına sebep olmak gibi olumsuz sonuçları kırtasiyecilikle mücadeleyi, idarenin çözmesi gereken önemli bir mesele ve yönetim bilimleri ile uğraşanlar için de ilgi çekici bir araştırma sahası haline getirmiştir.

1.TODAİE'nin “Kırtasiyecilikle Savaş” Programı

Cemal Mihçioğlu'nun TODAİE Genel Müdürü olduğu dönemde, “yurttaşın idareyle doğrudan doğruya temas geldiği noktalarda gereksiz ve karışık formaliteleri ortadan kaldırmak suretiyle idare-yurttaş ilişkilerine rahatlık ve ferahlık getirmek amacını güden “Kırtasiyecilikle Savaş” programının düzenlenmesi ve yürütülmesi görevi, 16 Şubat 1966 gün ve 12228 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6/5875 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile” (Mihçioğlu, 1966:1) TODAİE’ye verilmiştir. Mihçioğlu'nun başında olduğu bu program çerçevesinde, her dereceden okullara kayıt formalitesinin basitleştirilmesi, kayıp ilanları ile ikametgâh ilmühaberi ve doğruluk kâğıtları üzerine araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalardan elde edilen neticeler ışığında, kırtasiyeciliği azaltmaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Söz konusu program çerçevesinde araştırma yapılacak alanlar tespit edilirken vatandaşın idare ile doğrudan temas ettiği ve her vatandaşın hayatında en az bir kere muhatap olacağı iş ve işlemler dikkate alınarak bu alanda yapılacak iyileştirmeler ile bu faaliyetten en yüksek düzeyde fayda elde edilmesi amaçlanmıştır.

a)Okullara Kayıt Formalitesinin Basitleştirilmesi

“Okullara kayıt formalitesinin basitleştirilmesi” amacını güden araştırma, bu program çerçevesinde yapılan ilk araştırmadır. Amacı “...ilkokullardan başlayarak her dereceli okullara öğrenci alımında vatandaşlardan istenen belgeler(i) ele al(mak) ve lüzum dereceleri(nin) araştırıl(ması)” (Mihçioğlu,

1965:94) olan araştırmanın metodu, anket uygulamasıdır. Ankara belediye sınırları içerisinde kalan okullara uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar analiz edilerek, okullara kayıt formalitesinin basitleştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Araştırmanın yapıldığı yıllarda okullara kayıt sırasında; diploma, sağlık raporu, aşı kağıdı, ikametgah ilmühaberi, iyi hal kağıdı (öğrenime ara verenlerden), nüfus kağıdı örneği, vesikalık fotoğraf (10-12 adet) ile üzeri pullu ve adresli zarf (6-12 adet) olmak üzere çok sayıda belge istenmektedir. Araştırmanın neticesinde, bu belgelerin birçoğunun gereksiz yere alındığı sonucuna ulaşılmış ve okula kayıt sırasında sağlık raporu, aşı kâğıdı, ikametgâh ilmühaberi, iyi hal kâğıdı, nüfus kâğıdı örneği ile üzeri pullu ve adresli zarf alınması usulüne son verilmesi önerilmiştir. Bununla birlikte, okula kayıt işlemini kolaylaştıran yeni bir sistem önerisi de araştırma kapsamında yer almış ve hakkında detaylı açıklamalarda bulunulmuştur.

b)Kayıp İlanları

Kayıp ilanlarının incelenmesi, “Kırtasiyecilikle Savaş” programı çerçevesinde yürütülen ikinci araştırmadır. Bu araştırmanın amacı da çeşitli kamu kurumlarının vatandaşlara vermiş olduğu bazı resmi belgelerin (nüfus cüzdanı, ehliyet, vb.) kaybedilmesi halinde, yenisinin verilebilmesi için eskisinin herhangi bir hükmü kalmadığı anlamına gelen ve gazetelere verilen kayıp ilanlarının gerekli olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırma için öncelikle “kayıp halinde gazetelere ilan verilmesi gereken belgelerin neler olduğu ve hangi kurumlarca verildiklerini tespit etmek amacıyla Ankara ve İstanbul gazetelerindeki ilanlar üzerinde bir ön-araştırma yapılmıştır” (Mihçioğlu, 1966:156). Bu ön araştırma sayesinde konuyla yakından ilgili olan kamu kurumları tespit edilerek, bu kurumlara bir soru kâğıdı gönderilmiştir. Kurumlardan gelen cevapların değerlendirilmesi neticesinde kurumların kayıp ilanlarını talep ederken hangi mevzuata dayanarak işlem yaptıkları ve istedikleri bu ilanın tam anlamıyla ne işe yaradığını bilmedikleri ortaya konmuştur. Araştırmanın neticesinde ise Mihçioğlu, kaybolan bir resmi belgenin yenisinin verilebilmesi için şart koşulan ilan verme zorunluluğunun hiçbir işlevsel amaca hizmet etmediğini dile getirmiş ve bu usulün kaldırılmasını önermiştir.

c)İkametgah İlmühaberi ve Doğruluk Kağıtları

TODAİE tarafından yürütülen “Kırtasiyecilikle Savaş” programının son araştırması, ikametgâh ilmühaberi ve doğruluk kâğıtları¹² üzerine yapılmıştır.

¹²Doğruluk kâğıtları, araştırmanın yapıldığı dönemde mahalle muhtarlıkları tarafından verilen ve genellikle belediye tarafından “kömür, erzak vb.” yardımı için talep edilen,

İki aşamada gerçekleştirilen araştırmanın ilk aşamasında, Ankara belediye sınırları içerisindeki mahalle muhtarlıklarına bir anket gönderilmiştir. İkinci aşamada ise, söz konusu belgeleri talep eden kamu kurumlarına benzer bir anket gönderilmiştir. Mahalle muhtarları ve kamu kurumlarından gelen cevaplar ayrı ayrı analiz edilmiş ve bu belgelerin “faydalı bir amaca hizmet etmeyen, kontrol aracı olarak da etkinlikten yoksun birer belge olduğu” (Mihçioğlu, 1966:26) ortaya konmuştur. Bununla birlikte, araştırmadan elde edilen bir diğer önemli sonuç ise, kayıp ilanlarıyla ilgili araştırmada olduğu gibi kamu kurumlarının hangi mevzuata dayanarak bu belgeleri istediğini ve mahalle muhtarlarının da hangi mevzuata dayanarak bu belgeleri verdiğini tam manasıyla bilmiyor oluşlarıdır. Bu sonuçtan hareket ederek Mihçioğlu, vatandaşlardan çeşitli işlemler için ikametgâh ilmhâberi ve doğruluk kâğıtları isteme uygulamasının kaldırılmasını önermiştir.

2.Kırtasiyecilikle Mücadele Aracı Olarak “İdari Danışma Merkezi”

Cemal Mihçioğlu’nun TODAİE Genel Müdürü iken 1967 yılında kurduğu “İdari Danışma Merkezi” kırtasiyecilikle mücadele konu başlığı altında incelenebilecek bir başka önemli uygulamadır. Kamu yönetiminin görev alanının büyük bir genişlik kazanmasıyla beraber yönetimle olan ilişkilerinde birçok güçlülükle karşılaşmaya başlayan ortalama bir yurttaş “belirli bir işlem için nereye, ne zaman başvurması, ne yapması, ne gibi belgelerle bilgiler sunması gerektiğini çoğu kez bilmez” (Mihçioğlu, 1982:93-94) varsayımından hareket eden Mihçioğlu, “yurttaşların, çeşitli bakanlıklarla öbür kamu kuruluşlarının görev alanlarıyla ilgili olarak sorabilecekleri soruları telefon aracılığıyla yanıtlamak üzere” (Mihçioğlu, 1982:94) TODAİE bünyesinde İdari Danışma Merkezi’nin kurulmasında büyük bir fayda görmüştür. Böylece kolaylıkla sorularının cevabını alan vatandaş hem gereksiz yere idareyi meşgul etmeyecek hem de yapmak istediği işlem hakkında bilgi sahibi olacağı için zaman ve kaynak israfından kurtulmuş olacaktır.

31 Ocak 1967 tarihinde hizmet vermeye başlayan İdari Danışma Merkezi, 15 Haziran 1967 tarihine kadar yarım gün çalışmış, daha sonra tam gün hizmet vermeye başlamıştır. Merkezde vatandaşlardan gelen soruları yanıtlamak üzere Maliye, Milli Eğitim, İçişleri, Çalışma, Adalet, Gümrük ve

vatandaşın “mahallede oturduğu müddet zarfında fena bir hali görülmediği, kendisinin ecnebi bir kadınla (veya erkekle) evli veya nişanlı bulunmadığı, sarhoşluğu ve kumarı itiyat edinmediğini” bildiren bir belgedir (y.n.).

Tekel, Sağlık, Ticaret, Ulaştırma, Köy İşleri, Turizm, Tarım bakanlıkları ile Ankara Belediyesi'nden gelen toplam 12 kişi görevlendirilmiştir. Mıhçıoğlu, merkezin çalışmalarını TODAİE Genel Müdürlüğünden ayrılışına kadar geçen bir yılı aşkın süre içerisinde yakından takip etmiş ve merkeze gelen sorulardan hareket ederek kamu yönetiminin iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Merkez aktif olarak çalıştığı dönemde günde ortalama 100-150 soru cevaplamış, “üniversitelerarası giriş sınavı ile bir görevin verildiği 1967 Ekimi'nde soru sayısı 2-3 bine yükselmiştir” (Mıhçıoğlu, 1982:98). Mıhçıoğlu'nun TODAİE Genel Müdürü olduğu dönemde aktif bir şekilde çalışan merkez, Mıhçıoğlu'nun görevden ayrılışından sonra “gereken ilgiyi görmemiş, gereksinimleri karşılanmamış, bir yana itilmiş, 1972 yılında da kapatılmıştır” (Mıhçıoğlu, 1982:97). Cemal Mıhçıoğlu 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekterliği'nde subaylar yönetimindeki özel ihtisas komisyonlarının çalışmalarına katılmış ve bu çalışmalar sırasında İdari Danışma Merkezi'nin yeniden kurulması gerektiğini ifade etmiş, konuyla ilgili hazırlamış olduğu “İdari Danışma Merkezi Kurulmasına İlişkin Öneriler” başlığını taşıyan raporunu 22 Aralık 1980 günü sunmuş; ancak raporun önerdiği şekliyle bir İdari Danışma Merkezi kurulmamıştır.

3.Kırtasiyecilikle Mücadelede Yassıada Deneyimi

Cemal Mıhçıoğlu'nun kırtasiyecilikle mücadele konusuyla ilgili çalışmaları sadece TODAİE Genel Müdürü olduğu dönemle sınırlı değildir. Mıhçıoğlu'nun TODAİE Genel Müdürü olmadan önce yaptığı ve kırtasiyecilikle mücadele başlığı altında değerlendirebileceğimiz bir çalışması oldukça ilgi çekicidir. Bu çalışma, yakın tarihimizin önemli olayları arasında yer alan 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ardından Demokrat Partili yöneticileri yargılamak üzere kurulan Yassıada Mahkemesi'nde görülen dava dosyalarının tasnif edilmesiyle ilgilidir. Mıhçıoğlu'nun ifadesiyle Yassıada duruşmalarının özelliklerinden biri, “düşürülen yönetimin başta Cumhurbaşkanı ile Başbakanı olmak üzere tüm milletvekillerinden oluşan yönetkil sorumlularının yanı sıra, daha başka birçok yüksek düzeyli kamu görevlisinin de yargılanmakta olması, bu yüzden de gerek sanık sayısının, gerek bir düzene sokulup kullanılabilir duruma getirilmesi gereken belgelerin çokluğu(dur)” (Mıhçıoğlu, 1982:1). Böyle bir durum karşısında Milli Birlik hükümetinin Devlet Bakanlarından Şefik İnan¹³ yaklaşan Yassıada duruşmalarında mahkeme

¹³Kütahya Simav doğumlu olan Osman Şefik İnan (1913-1972); Paris Hukuk Fakültesi'nden doktora derecesi almıştır. Uzun yıllar AÜSBF'de öğretim üyeliği görevinde bulunmuş ve Demokrat Parti döneminde İstatistik Genel Müdürlüğü

heyetinin işlerini kolaylaştırmak, zaman ve kaynak israfını önlemek ve davaları kısa zamanda neticelendirmek amacıyla, bu konuda çalışma yapmak üzere AÜSBF’de iken öğrencisi olan Cemal Mihçioğlu’ndan yardım istemiştir. Ankara’da bu konu hakkında yaptığı görüşmeler ve incelemelerden sonra gerekli yardımı ancak Yassıada’ya giderek sağlayabileceğini ifade eden Mihçioğlu, 7 Ekim 1960 tarihinde Yassıada’ya gitmiştir. Yassıada’daki çalışmalarına 6-7 Eylül 1955 olaylarıyla ilgili dosyaların incelemesiyle başlayan Mihçioğlu kısa zamanda Yassıada’da görülecek bütün dava dosyaları için bir tasnif düzeni¹⁴ geliştirmeyi başarmıştır. Geliştirdiği tasnif düzeni sayesinde mahkeme heyetinin işini oldukça kolaylaştıran ve yaşanması muhtemel zaman kayıplarının önüne geçen Mihçioğlu, çalışmalarını 17 Aralık 1960 tarihinde tamamlayarak Yassıada’dan ayrılmıştır. Böyle bir çalışma Mihçioğlu’nun ifadesiyle, “geniş anlamında kamu yönetiminin en gelenekçi kesimlerinden biri olan yargı kuruluşlarında örgüt-yöntem hizmetlerinden yararlanılmadığını, bu alanda yapılan gösterişsiz bir çalışmanın bile olağanüstü bir hoşnutluğa yol açtığını göstermiştir” (Mihçioğlu, 1982:12).

Yassıada duruşmalarının üzerinden yirmi yılı aşkın bir süre sonra kaleme aldığı bir makale ile böyle bir çalışmadan bizleri haberdar eden Mihçioğlu, 1985 yılında yayımladığı “Dava Dosyaları Üzerinde Araştırma” adını taşıyan yazısıyla söz konusu meseleyi daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirmiş ve 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından kurulan “sıkıyönetim mahkemelerinde ele alınan çok sanıklı, çok eylemli davaların Yassıada’dakileri çok gerilerde bırakan boyutlara ulaşmış olmasının ve davalardan bir bölümünün aradan iki yılı aşkın bir süre geçmesine karşın sonuçlanmamış bulunmasının konuya yeniden eğilmeyi gerektirdiğini” (Mihçioğlu, 1985:121) ifade etmiştir. Bunun üzerine, dönemin SBF Dekanıyla görüşen Mihçioğlu daha önce Yassıada duruşmaları hakkında yazmış olduğu yazının “yargı kuruluşlarında davaların hızlandırılıp daha sağlıklı bir biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla güden daha kapsamlı bir çalışmanın ilk aşaması olarak kullanılması konusunda görüş birliği sağlamıştır” (Mihçioğlu, 1985:122). Bunun ardından, gerekli izinler alındıktan sonra Yassıada duruşmaları ile ilgili yazısı ve Mihçioğlu’nun geliştirmiş olduğu soru kağıdı

yapmıştır. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ardından oluşturulan Kurucu Meclis’te CHP temsilciliği ile 12. ve 13. dönem Çanakkale milletvekilliği yapmıştır (y.n.).

¹⁴Cemal Mihçioğlu’nun geliştirmiş olduğu tasnif düzeni hakkında daha detaylı bilgi, “Cemal Mihçioğlu (1982), “Çok Sanıklı Davalarla İlgili Bir Yöntem Sorunu: Yassıada Deneyi”, *AÜSBF Dergisi*, C.37, S.3-4, s.5-6” ile künyesi verilen makalenin eklerinde yer almaktadır (y.n.).

ilgili kuruluşlara SBF Dekanlığınca gönderilmiştir. Bu şekilde başlatılan araştırmanın amacı; “başta çok sanıklı ceza davaları olmak üzere Türkiye’deki tüm yargı kuruluşlarındaki davaların dosyalarına uygulanabilecek (tek) ya da dava türlerine göre ayrılaştırılmış bir dizi dosya düzeni geliştirilmesiyle ilgili olarak söz konusu araştırma aracılığıyla elde edilen bilgileri değerlendirmek, bu değerlendirmeye dayanarak daha sonraki çalışmalarda izlenecek yöntem konusunda somut önerilerde bulunmak” (Mihçioğlu, 1985:124) olarak ifade edilmiştir. Çalışmanın neticesinde, soru kâğıdı gönderilen kurumlardan gelen cevaplardan hareket edilerek bir analiz yapılmış; zaman ve kaynak israfını önleyecek, mahkeme heyeti ile diğer görevlilerin işleri kolaylaştıracak ve davaların daha kısa sürede sonuçlanmasını sağlayacak önerilerde bulunulmuştur.

B.Üniversite Giriş Sistemi

Her yıl 1,5-2 milyon öğrencinin girdiği ve ülkemizin en önemli meselelerinden biri olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavının (ÖSYS) en önemli özelliği, merkezi olmasıdır. Yükseköğretim kurumlarının öğrencilerini seçme konusunda herhangi bir yetkisi bulunmamakta, yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçimi, bu iş için örgütlenmiş bulunan ÖSYM tarafından ülke çapında aynı gün ve saatte yapılan bir sınav neticesinde yapılmaktadır. Yükseköğretime girişin “merkezi” olması gerektiğini ilk defa dile getiren, dolayısıyla “merkezi sınav sisteminin” fikir babası olan kişi, Cemal Mihçioğlu’dur.

Cemal Mihçioğlu’nu giriş sınavlarının “merkezi” şekilde yapılması gerektiği yönünde düşünmeye sevk eden en önemli etken, 1960-1961 öğretim döneminde SBF’ye başvuran öğrenci sayısında görülen büyük artış olmuştur. Sınavların klasik usulde yapılması ve üç gün sürmesi, sınavın yapılışındaki zorluğun yanı sıra sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi ve sonuçların açıklanması meselesini de içinden çıkılması güç bir hale sokmuştur. Ayrıca, o dönemde her fakültenin ayrı ayrı sınav yaptığı hesaba katılırsa, bir öğrencinin birden fazla fakültenin sınavı için kayıt yaptırması ile her fakültenin kendi sınavı için yapmış olduğu sınav öncesi ve sonrası organizasyonun beraberinde getirdiği zaman ve kaynak israfı oldukça büyük boyutlara ulaşmaktaydı.¹⁵

¹⁵Cemal Mihçioğlu’nun başlangıçta sadece SBF için uyguladığı merkezi kayıt ve seçme sınavı sayesinde, önceden sınava başvuran her adaydan 15 adet vesikalık fotoğraf talep edilirken, yeni sistemde sadece sınavı kazanan 300 adaydan vesikalık fotoğraf talep edilmiştir. Böylece, sınava beş bini aşan sayıda başvuru olduğu ve o dönemde fotoğraf malzemesinin ülkemize ithal edildiği düşünülürse, sağlanan kaynak tasarrufunun boyutu daha iyi anlaşılır (y.n.).

Gözlemlediği bu gerçeklerden hareket eden Mıhçıoğlu “merkezi” özellik taşıyacak olan yeni bir sistem için çalışmaya başlamasını şöyle hikaye etmektedir;

“Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde 1960–61 ders yılı seçme sınavlarına katılanlar sayısının 3000 gibi o zamana kadar görülmedik bir rekor rakama ulaşması... bu hususta daha pratik bir başka hal tarzı bulunması gerektiği kanaatini yavaş yavaş uyandırmaya başladı. İşte biz bu sırada o zamanki Fakülte Dekanı Prof. Dr. Cahit Talas’a mevcut sınav sistemini yeniden düzenleme işini gönüllü olarak üzerimize almak istediğimizi bildirdik ve bu teklifin müsait karşılanması üzerine, aynı konuya karşı ilgi duyan asistan Dr. Mete Tunçay’la birlikte çalışmaya başladık” (Mıhçıoğlu, 1962:2).

Cemal Mıhçıoğlu’nun SBF’de 1961-1962 eğitim-öğretim yılında uyguladığı yeni sistemin getirdiği faydaları anlayabilmek için eski sistem hakkında kısaca bilgi verilmesinde yarar vardır. Mıhçıoğlu’nun ifadeleriyle eski sistem ana hatlarıyla şu şekilde işlemektedir;

“Giriş sınavına katılmak isteyen adaylar, kayıt için dilekçe kısmı da bulunan basılı bir kayıt fişi doldururlardı. Bundan başka her adaydan bir diploma aslı veya sureti, bir nüfus cüzdanı sureti, bir aşı kâğıdı ve sıhhat raporu ile on iki adet vesikalık fotoğraf istenirdi... Öğrencilerin müracaatları, yapılaş sırasına göre, büyük boydaki bir Kayıt Defterine geçirilir... Sınav sonuçları belli olduktan sonra da öğrencilerin her konuda aldıkları notlar birer birer bu kayıt defterine geçirilirdi... Eski sistemde sınav kâğıtlarının okunması ise... bir ay içinde güç bitirilebiliyordu. Sınav kâğıtları Profesörler Odasına getirilen çelik bir dolap içinde muhafaza ediliyor... kapıda gündüz ve gece devamlı olarak bir odacı hizmete hazır bulunduruluyor... Kâğıtlar okunup not takdir edildikten sonra... sonuçların kayıt defterine ve hesaplama fişlerine geçirilmesi gerekiyordu...” (Mıhçıoğlu, 1962:5-8)

Eski sistemi ikame eden ve günümüzde bütün Türkiye’de uygulanmakta olan sistemin de altyapısını oluşturan yeni sistemin işleyişi ana hatlarıyla şu şekildedir; Sınava başvuran her aday, özellikli ve üç parçadan oluşan bir kayıt kartonunu doldurmaktadır. Kartonun bir parçası aday bilgilerini içermekte, bir parçası sınav giriş kartı olarak kullanılmakta ve bir diğer parçası ise sınav sonucunun adaya iletilmesini sağlayan kartpostal niteliği taşımaktadır. Öğrenci, aday bilgilerinin bulunduğu parça ile sınav giriş kartı olarak kullanılacak parçaya fotoğraf yaptırmaktadır. Bir bütün halinde bulunan kayıt kartonu kayıt memuru tarafından kontrol edildikten sonra sınav giriş kartı koparılarak öğrenciye verilmekte ve böylece kayıt işi tamamlanmaktadır. Eski sisteme nazaran oldukça hızlı bir şekilde kayıt işlemlerinin tamamlanmasını sağlayan bu sistem sayesinde büyük ölçüde kaynak israfı da önlenmiş olmaktadır. Bu

uygulamada, öğrenciden kayıt için sadece iki adet vesikalık fotoğraf ile 16 kuruşluk damga pulu ve 15 kuruşluk posta pulu istenmektedir.

Yeni sistemin önemli bir yeniliği de sınavların yapılış tarzı ile ilgilidir. Yeni sistemle birlikte, sınavlar bir gün içerisinde iki oturumda tamamlanmaktadır. Sabah oturumunda test usulü, öğleden sonraki oturumda ise klasik usul sınav yapılmaktadır.

Yeni sistemde sınavların değerlendirilmesi de oldukça hızlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Testler “IBM kartlarındaki delikleri büyük bir süratle yazıya tahvil eden ve hiçbir hata tehlikesi olmadan dakikada 150 satır çıkarabilen otomatik bir makine sayesinde kısa zamanda kâğıda geçirilebilmiştir” (Mihçioğlu, 1962:27). Testlerin bu şekilde değerlendirilmesinden sonra, testte belli bir puanı¹⁶ aşan 700’e yakın aday başarılı sayılmış ve sadece bu adayların klasik sınavları okunarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla, burada test usulü sınavın bir ön eleme niteliği taşıdığı sonucuna ulaşmaktayız. Nihai değerlendirme ise, öğrencinin testte ve klasik usulde almış olduğu puanlara eşit ağırlık verilmek suretiyle yapılmış ve böylece SBF’ye kayıt hakkı kazanan adaylar tespit edilmiştir. Eski sistemin uygulandığı 1960–1961 öğretim döneminde 3000’i aşan adayın girmiş olduğu sınavların neticeleri geceli gündüzlü çalışma ile ancak bir ayda açıklanabilir iken, yeni sistemin uygulandığı 1961–1962 öğretim döneminde 5000’i aşan adayın girdiği sınavın neticeleri iki hafta içerisinde açıklanmıştır. Yeni sistemin uygulamasının ardından sınav sonuçları değerlendirilirken, sınavda başarı gösteremeyen birçok öğrencinin klasik usul sınav kağıtları da okunarak test sınavıyla arasındaki korelasyon hesaplamaları neticesinde, test sınavının sonuçları ile klasik usul sınavın sonuçları arasında güçlü bir korelasyon olduğu ortaya çıkmış ve Mihçioğlu da bu hesaplamanın, “çok sayıda öğrenci alınması bahis konusu olan giriş sınavlarında çok zaman alıcı olan öğleden sonraki klasik yazılı sınavlardan kolaylıkla vazgeçilebileceğini ve sadece testler(in) kullanılabileceği” (Mihçioğlu, 1962:28) sonucunu verdiğini ifade etmiştir.

Cemal Mihçioğlu, başlangıçta SBF’de uygulanan bu sistemin bütün üniversiteleri kapsar hale getirilerek tüm Türkiye çapında uygulanması gerektiği düşüncesini dile getirmiştir. Kısa bir zaman içerisinde Mihçioğlu’nun bu düşüncesini doğrular nitelikte gelişmeler yaşanmış ve önce Ankara Üniversitesi Senatosunun 21 Kasım 1961 tarihinde aldığı 2190 sayılı kararlar, yeni sistem hakkında inceleme yapmak ve bu konu hakkında bir ay içerisinde rapor hazırlamak üzere her fakülteden bir temsilcinin katılımı ile oluşturulacak

¹⁶Bu konu hakkında çalışmada herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sadece bu puanın belirlenmesinde Fakülte yetkililerinin takdir yetkilerini kullanarak karar verdiği ifade edilmektedir (y.n.).

bir komisyonun kurulması kararlaştırılmıştır. Cemal Mihçioğlu da bu komisyonda raportör olarak görevlendirilmiştir. Komisyonun sunduğu rapor doğrultusunda Ankara Üniversitesi, 1962–1964 yılları arasında “başvuruların üniversitede oluşturulan kayıt merkezine yapıldığı, adayların tercihlerini belirttiği, test yöntemiyle tek bir sınavın uygulandığı ve yerleştirmenin sınavdan alınan puanlar ve tercihlerin birlikte değerlendirilerek yapıldığı bir sistem uygulamıştır” (Dökmen, 1992:13-14).

Ankara Üniversitesi'nin uyguladığı bu sistem diğer üniversitelerin de dikkatini çekmiş ve “1963 yılında Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) başarılı bir şekilde uygulanan bu merkezi sistemin diğer üniversitelere de yaygınlaştırılmasına ilişkin bir karar almış ve bu çerçevede “Üniversitelerarası Kayıt ve Giriş İmtihani Yönetmeliği” hazırlanmıştır” (Dökmen, 1992:13-14). Bu yönetmelik hükümleri doğrultusunda, üniversitelerarası giriş sınavının ÜAK tarafından iki yılda bir belirlenen üniversitenin sorumluluğunda yapılması hükme bağlanmıştır. ÜAK bu görevi 1964-1966 yılları için Ankara Üniversitesi'ne vermiş ve Cemal Mihçioğlu da bu görevin başarıyla yerine getirilmesinde baş rolü oynamıştır. Sonuç olarak, bu gelişmeyle birlikte Mihçioğlu'nun öngörüsü gerçekleşmiş ve merkezi giriş ve yerleştirme sisteminin temelleri atılmıştır.

Mihçioğlu, üniversite giriş sistemi ile ilgili yazdığı eserlerde, meseleye tamamen bir organizasyon ve metot meselesi olarak baktığını ifade etmiş ve hayata geçirmiş olduğu bu projesiyle kuramsal bilgilerin pratiğe başarıyla nasıl aktarılabileceğinin örneğini vermiştir.

C.Yönetim Bilimleri Tarihine Yapılan Katkılar

Cemal Mihçioğlu'nun yönetim bilimleri alanına yapmış olduğu özgün katkılardan birisi de kuruluşunda yer aldığı ya da kuruluşuna tanıklık etmiş olduğu kurumların kuruluş çalışmalarına dair gözlemlerini ve tanık olduğu olayları yazıya aktarması ve böylece bu kurumların kurumsal hafızasının oluşmasına yaptığı katkıdır. Mihçioğlu'nun bu başlık altında değerlendirilebilecek beş çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalardan ikisi Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT), biri Devlet Personel Başkanlığı'nın (DPB)¹⁷, biri Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin, bir diğeri ise “Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları” adlı çalışmasıyla TODAİE'nin ve SBF’de kurulan Türkiye'nin ilk Kamu Yönetimi Kürsüsünün kuruluş yıllarıyla ilgilidir. Bu bölümde, çoğunlukla Mihçioğlu'nun

¹⁷Mihçioğlu'nun DPB'nin kuruluşunu anlattığı çalışmaya ulaşamamıştır. Bu nedenle, söz konusu makale hakkında bilgi verilememektedir (y.n.).

ifadelerine başvurmak suretiyle hem söz konusu çalışmalar hakkında bilgi hem de adı geçen kurumların kuruluş yıllarına ait dikkat çeken bazı detaylara yer verilecektir.

1.TODAİE ve SBF Kamu Yönetimi (Amme İdaresi) Kürsüsünün Kuruluşu Üzerine

“Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları” adlı çalışmayı kaleme alma sebebini Cemal Mihçioğlu,

“...Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü’nden gelen bir görevli, Enstitü’de bir “takvim” hazırlanmakta olduğunu, kuruluş yasasının çıktığı 1958 yılından... önceki durum konusunda tümüyle bilgisiz olduklarını, Enstitü’nün kesin kuruluş gününün bile bilinmediğini, kurum yetkililerinin bu bilgileri olsa olsa benden alabileceklerini düşünerek kendisini bana yolladıklarını söyledi...” (Mihçioğlu, 1988:Önsöz)

sözleriyle açıklamaktadır. Böyle bir ihtiyaçtan dolayı üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmek adına bu çalışmaya başlayan Mihçioğlu, alıntı yapılan sözleriyle hem Türk kamu yönetiminin önemli bir eksikliğine işaret etmekte, hem de çalışmasının ilgileneceği zaman dilimini belirlemektedir. Çalışmanın esas ilgi alanı, TODAİE’nin SBF bünyesinde çalışmalarına başladığı 1953 yılı ile kuruluş yasasının çıkarıldığı 1958 yılı arasında geçen dönemi kapsamaktadır.

Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. “İlk Gelişmeler” adını taşıyan birinci bölümde, TODAİE’nin kuruluşundan önce meydana gelen ve TODAİE’nin kurulmasıyla yakından ilgili önemli gelişmeler hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde ise, TODAİE’nin kuruluş dönemi çeşitli başlıklar altında anlatılmaktadır.

Çalışmanın “SBF’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretimi” başlıklı üçüncü bölümünde ise, SBF bünyesinde kurulan Türkiye’nin ilk (o dönemki adıyla) “Amme İdaresi Kürsüsü”nün kuruluşu hakkında bilgi verilmektedir. Kürsünün kuruluşu şu ifadelerle anlatılmaktadır:

“Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde ilk kez bir Kamu Yönetimi Kürsüsü kurulması girişimleri, belirlemelerimize göre, 1953 yılı sonlarında başlamış, Fakülte Profesörler Kurulunun 9 Aralık 1953 günü yaptığı toplantıda alınan bir kararla kürsünün kurulmasına ilişkin gerekçenin hazırlanmasıyla İdare Hukuku Profesörü Tahsin Bekir Balta görevlendirilmişti...Kürsünün eylemli olarak kurulması 1957 yılında gerçekleşti” (Mihçioğlu, 1988:57).

Bu bölümde, kürsünün kurulmasından önce 1955 yılında başlayan ve 1959 yılına kadar devam eden SBF ile New York Üniversitesi arasındaki işbirliğine önemli bir yer ayrılmış ve bu işbirliğinin boyutları hakkında önemli

bilgiler verilmiştir. Bu işbirliğinin önemli ürünlerinden biri “Türk Amme İdaresi Bibliyografyası–1928-1957”¹⁸ adlı çalışma olmuştur.

Çalışmasının dördüncü bölümünü TODAİE’de takip edilen eğitim programlarına ayıran Mıhçıoğlu, genel bir değerlendirme ile çalışmasını sonlandırmaktadır.

2.Devlet Planlama Teşkilatı’nın Kuruluşu Üzerine

DPT’nin kuruluş dönemini konu edinen iki çalışma kaleme alan Cemal Mıhçıoğlu, “Devlet Planlama Örgütünün Kuruluş Günleri” adlı makalesinde, 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ardından planlı ekonomiye geçişin ilk adımı olarak kabul edilen ve kendisinin de bizzat katılmış olduğu DPT’nin kuruluş çalışmaları hakkında ilk ağızdan önemli bilgiler vermektedir. “Yine Devlet Planlama Örgütünün Kuruluşu Üzerine” adını taşıyan ikinci makalesinde ise, planlı ekonomiye geçiş çalışmalarını 27 Mayıs 1960 öncesi ve sonrası olmak üzere iki ayrı bölümde ele alan Mıhçıoğlu, 27 Mayıs 1960 öncesinde “plansızlıkla suçlanan” Demokrat Parti’nin yaptığı çalışmalar ve bu çalışmalar neticesinde kurulması düşünülen örgüt hakkında aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Mıhçıoğlu’nun bu makalesinin bir başka önemli yönü ise, makaleyi yazmadan önce DPT’nin kuruluş çalışmalarına katılmış veya bu çalışmalara yakından tanıklık etmiş kişilere ulaşarak kendisinin gözden kaçırmış olabileceği bilgileri elde etme çabasıdır.

27 Mayıs 1960 öncesinde planlama fikrinden, planlı ekonomi anlayışından bahseden, bu konuda hükümete önerilerde bulunan ilk belge, Barker Kurulu Raporudur. Barker Kurulu Raporunda;

“... özekselsel (merkezi) bir ‘planlama örgütü’ kurulmasından açıkça söz edilmemekte, daha dolaylı bir anlatımla ‘geçimsel (ekonomik) eşgüdümle görevli bir Başbakan Yardımcılığı’ kurulması, ‘Başbakanın kendisine bu alanda da yardımcı olacak yeterli, yetkili bir kurmaydan yararlanmasına olanak sağlanması...’ önerilmektedir (Mıhçıoğlu, 1988:118).

1951 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar’a sunulan raporun önerisi doğrultusunda ilk adım 1958 yılında atılmıştır. Cemal Mıhçıoğlu’nun Dr. Cahit İren’in mektubundan aktardığı anlatımla:

“... Ekonominin düzene girmesi ve Türkiye’nin borçlarını ödeyebilir hale gelmesi için siyasi etkinin ortadan kaldırılması gereğine, bize yardım

¹⁸Adı geçen eserin orijinal künyesi, “Albert L. Sturm, Cemal Mıhçıoğlu (Şerif Tüten’le Munise Aren’in yardımı ile) (1959), *Türk Amme İdaresi Bibliyografyası–1928-1957 Seçme ve Notlu*, (Ankara: AÜSBF Yayını).

eden ülkeler, OECD gibi kuruluşlar da inanmışlardı. Bu yüzden ki 1958 istikrar programı şartları arasına planlama da girmiş, ücretleri de OECD tarafından ödenen Prof. Tinbergen ve diğer yabancı uzmanlar İktisadi Planlama Teşkilatının kurulması çalışmalarına başlamışlardır” (Mihçioğlu, 1988:119).

27 Mayıs 1960 sonrası planlı ekonomiye geçiş çalışmaları hakkında daha detaylı bilgilere ise Mihçioğlu'nun ilk makalesinden ulaşmaktayız. Bu makalede anlatılanlara göre, 27 Mayıs 1960'ın hemen ardından planlı ekonomiye geçiş çalışmalarına hız verilmiş ve bir planlama örgütü kurulması için gerekli hazırlıkları yapmak üzere bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonun çalışmalarının ürünü olan DPT Kuruluş Kanunu tasarısı, Cemal Mihçioğlu'nun Türkçesiyle son halini almıştır.

3.Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Kuruluşu Üzerine

Cemal Mihçioğlu, DPT'nin kuruluşunda olduğu gibi Ankara Üniversitesi bünyesinde 1965 yılında kurulan Eğitim Fakültesi'nin kuruluş çalışmalarında da yer almıştır. Eğitim fakültelerinin kurulmasıyla ilgili olarak ilk girişim Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılmış ve bu konuyla ilgili bir rapor ÜAK'a sunulmuştur. Bu rapordan hareketle Ankara Üniversitesi, kendi bünyesinde bir eğitim fakültesi kurulması için gerekli hazırlıkları yapmak üzere bir toplantı yapmış, bu toplantı sonucunda Cemal Mihçioğlu'nun başkanlığına seçildiği bir icra komitesi oluşturulmuş ve çalışmalara başlamıştır. Bu sırada MEB tarafından Londra Üniversitesi Karşılaştırmalı Eğitim Profesörü Joseph Lauwerys konuyla ilgili olarak Türkiye'ye çağırılmıştır. İcra Komitesi, içinde Mr. Lauwerys'in de bulunduğu birçok toplantıya katılmış ve bu toplantılarda Eğitim Fakültesinin kuruluşu, belli başlı çalışma alanları, yetiştireceği görevli türleri, lise öğretmenlerinin yetiştirilmesi gibi konular ele alınmıştır. Toplantılarda ele alınan ve Mihçioğlu'nun önemle üzerinde durduğu bir konu da üniversite bünyesinde kurulacak bir Eğitim Fakültesinin diğer fakültelere sağlayabileceği faydalar olmuştur:

“... Eğitim Fakültesinin Üniversitenin daha önce kurulmuş bulunan fakültelerine eğitim yöntemleri, özellikle de 'ölçme değerlendirme' alanında yardım sağlaması düşünülmüştü. Bu konuda çarpıcı bir biçimde dile getirilen gereksinme şuydu: Türkiye'de bütün öğretmenler, bu arada ilkokul öğretmenleri bile, öğrenimleri sırasında eğitim yöntemleri konusunda aydınlatılır... Oysa üniversite öğretim üyeleri, kendi uzmanlık alanlarında geçirecekleri bir sınavla asistan olarak bu uğraşa girer, eğitim –bu arada ölçme-değerlendirme- konusunda herhangi bir eğitim görmeden, yalnız kendi uzmanlık alanlarındaki bilgilerini geliştirerek yükselirler. Bu bakımdan üniversite öğretim üyelerinin öğrencilerini

sınavla değerlendirmelerinde bu konudaki eğitimsizlikten kaynaklanan güçsüzlüklerle karşılaşmaktadır” (Mihçioğlu, 1989:351-352).

Yapılan çalışmalar neticesinde, MEB “Eğitim Fakülteleri Kuruluş ve Kadro Kanunu” tasarısı hazırlamış ve bu tasarıyı 1965 yılının Şubat ayında TBMM’ye sunmuş, ancak tasarı kanunlaşmamıştır. Bunun üzerine, Ankara Üniversitesi Rektörü Üniversiteler Kanununun verdiği yetkiyi kullanarak Eğitim Fakültesini kurmak üzere bir heyet oluşturmuş ve bu heyetin çalışmalarıyla 1965 yılının Temmuz ayında Eğitim Fakültesi çalışmalarına başlamıştır.

Cemal Mihçioğlu, kaleme aldığı bu çalışmalar ile kurum tarihleri alanına önemli bir katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte, “Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları” adlı eseri, ülkemizde kamu yönetimi disiplininin tarihsel kökeni hakkında vermiş olduğu birinci ağızdan bilgiler dolayısıyla temel bir kaynak niteliği taşımaktadır. Mihçioğlu, bu çalışmalarıyla sadece hakkında bilgi verdiği kurumların tarihine ışık tutmamış, aynı zamanda bu kurumların kuruldukları dönemin siyasi koşulları ve o dönemde meydana gelen diğer önemli olaylar hakkında da bilgiler vermiştir. Bu özelliklerinden ötürü söz konusu çalışmalar, yönetim bilimleri ile uğraşanların haricinde de birçok araştırmacının ilgisini çekme özelliği taşımaktadır.

D. Türk Diline Yaptığı Katkılar

Cemal Mihçioğlu’nun yönetim bilimleri alanını da aşan, yerinde bir ifadeyle Türkçe konuşan herkesi etkileyen ve yabancı kökenli kelimelere karşı türetmiş olduğu Türkçe karşılıklar ile her gün aramızda kendisine yer bulan ve bu yolla kendisine ölümsüzlüğün kapılarının aralanmasını sağlayan çalışmaları, Türk Dili üzerine yaptığı çalışmalarıdır.

Mihçioğlu, 1970’li yıllardan itibaren Türkçe üzerinde önemle durmaya başlamıştır. 1970’lerin ortalarından itibaren TDK’nın Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Yarkurulu (Altkurul-Encümen)’nda üyelik yapmıştır. Bu üyeliğin¹⁹ tam olarak ne zaman başlamış olduğunu saptayamamakla birlikte, Mihçioğlu 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin ardından yapısı değiştirilen TDK’nın içerisinde yer almamıştır.

Cemal Mihçioğlu, Türk dilinin içinde bulunduğu durumu ve bu durum karşısında girişmiş olduğu kendi kişisel çabasını şu sözlerle dile getirmektedir;

¹⁹TDK’nın batı kaynaklı sözcüklere karşılık bulma çalışmalarını 1975 ile 1979 yılları arasında yürüttüğünü bir çalışmada ifade eden Mihçioğlu’nun söz konusu alt kurula üyeliğinin de bu zaman dilimi içerisinde olması ihtimal dahilindedir (y.n.).

“Türk dili, göreçlerle (televizyon) yayaçların (radyo) olağanüstü bir yaygınlık kazandığı 1992 yılında, özellikle İngilizce sözcüklerin yoğun saldırısına uğradı... Türk Dil Kurumu'nun 12 Eylül 1980'den sonra bir devlet dairesine dönüştürülerek Türk dilinin bütünlüğünün korunması dilevine inanmayanlara... bırakılan Türkçenin savunulması konusunda örgütlü bir çaba boşluğu yarattı... Bu durum karşısında Türk dilinin savunulması bireysel çabalara kalıyordu... Gözümüzü, kulağımızı açık tutarak toplu iletişim araçlarında geçen İngilizce sözcükleri saptamaya, bunlara karşılıklar önermeye çalıştık. Kamuoyuna duyurulamayan bu tür çalışmalar kuşkusuz bir anlam taşıyamazdı... ulaşabildiğimiz üniversite yayınlarına yönelmek durumunda kaldık...” (Mihçioğlu, 1993:93)

Yukarıda yer verdiğimiz alıntı, aynı zamanda Cemal Mihçioğlu'nun 12 Eylül 1980 sonrası TDK'ya olan bakış açısını da yansıtmakta ve bu yolda ilerlerken karşılaşmış olduğu zorluklar hakkında ipuçları barındırmaktadır.

Bir başka yazısında Mihçioğlu, bu çabasının temel amacını, “dilimizin ulusal kimliğinin, bütünlüğünün korunması” diğer amaçlarını ise, “toplum içinde iletişimi ve bilimin geniş yığınlara yayılmasını kolaylaştırmak, kamuoyunda dil bilincinin uyandırılmasını sağlamak” (Mihçioğlu, 1991:59-60) olarak ifade etmektedir

Cemal Mihçioğlu, sadece günlük dilde kullanılan yabancı kelimelere Türkçe karşılık bulmakla yetinmemiş, aynı zamanda yukarıdaki alıntıların işaret ettiği üzere bilim dilinin Türkçeleştirilmesi için de ayrı ve önemli bir çaba içerisinde olmuştur. Bu doğrultuda, kamu yönetimi²⁰, işletme²¹, iletişim²² (basın-yayın) ve tıp²³ alanlarında kullanılan terminolojinin Türkçeleştirilmesi adına önemli çalışmalar yapmıştır. Mihçioğlu'nun dilimize kazandırmış olduğu bazı kelimelerden örnekler vererek bu bölümü sonlandırmak istiyorum.

“Ambiyans: Ortam, **Etnosentrizm:** Soyadönüklük, **Hücumbot:** Saldırıteknisi, **Joint Venture:** İş Ortaklığı, **Seramik:** Kilişi **Stres:** Gerilim, **Tüyo:** İpucu, **Anons:** Duyurma, **Direkt:** Dosdoğru, **Konsantre:** Yoğunlaştırılmış, **Motive Etmek:** Güdülemek, **Sit Alanı:** Koruma Alanı,

²⁰Cemal Mihçioğlu (1987), “Kamu Yönetimi Alanında Türkçe Terim Denemeleri, *Yıllık IX-1986-1987*, (Ankara: AÜBYYO Yayınları), s.109-200.

²¹Cemal Mihçioğlu (1986), “İşletmecilik Alanında Türkçe Terim Denemeleri, *AÜSBF Dergisi*, C.41, S.1-4, s.414-446.

²²Cemal Mihçioğlu (1986), “Basın Yayın Alanında Türkçe Terim Denemeleri, *Yıllık VIII-1983-1985*, (Ankara: AÜBYYO Yayınları), s.145-168.

²³Cemal Mihçioğlu (1997), *Türk Hekimlik Dili*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları).

Sofistike: İncelikli, **Fizibilite:** Yapılabilirlik, **Entegrasyon:** Bütünleşme,
Video Konferans: Görüntülü Toplantı

Sonuç

Bir yönetim bilimci olarak Cemal Mihçioğlu, “kamu yönetimi” disiplininin kurucuları arasında yer almaktadır. Kaleme aldığı eserler ve yaptığı çevirilerle alanın gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu bağlamda, Mihçioğlu’nun akademik yaşamında dikkat çeken iki temel özellik tespit edilebilir. Bunlardan ilki, Mihçioğlu’nun teorik bilgilerin pratiğe aktarılması konusunda sahip olduğu istek ve bu konuda gösterdiği gayretlerdir. Üniversite giriş sınavlarının merkezi sistemle yapılması ve kırtasiyecilikle mücadele alanında yapmış olduğu çalışmalar, onun işin teorisyenliği kadar pratik yönüne de ne kadar önem verdiği örnekleri arasında yer almaktadır.

Alanın yurt dışı kaynaklı teorik altyapısının Türkiye’ye aktarılmasında önemli roller üstlenmiş olan Mihçioğlu, bu bilgilerin ülke sorunlarının çözümü için kullanılması gündeme geldiğinde doğrudan aktarım usulünü benimsememiş ve ülke koşullarının dikkate alınması gerektiğini savunmuştur. Mihçioğlu’nun akademik yaşamında dikkat çeken bir diğer özellik olan bu hassasiyeti, 1965 yılında çıkarılan Devlet Memurları Kanunu üzerine yapılan tartışmalarda ayırt etmek mümkündür. Devlet Memurları Kanunu’nun ilk halinde sınıflandırma ilkesi memuriyet sisteminin kurucu ilkeleri arasında yer almıştır. Doçentlik çalışması “ABD’de Kadroların Sınıflandırılması” olan Mihçioğlu, ABD kökenli olan bu ilkenin ülke koşulları dikkate alınmadan doğrudan aktarımına karşı çıkmıştır. Nitekim, 1970 yılında Devlet Memurları Kanunu’nda yapılan bir değişiklikle sınıflandırma ilkesinin içeriği değiştirilmiştir.

Mihçioğlu’nun yönetim bilimleri alanına karşı ilgisinin 1970’li yılların sonlarından itibaren azalmaya başladığı görülmektedir. Bu ilgi azalışı hem niceliksel hem de niteliksel boyutta gerçekleşmiştir. Bu dönemden itibaren verdiği eserler içerisinde yönetim bilimleri alanına ilişkin eserlerin payı giderek azalmıştır ki bu durum ilgi azalışının niceliksel boyutunu göstermektedir. Alanda 1970’li yıllarla birlikte yaşanan değişimlerin Mihçioğlu’nun eserlerinde izinin sürülememesi de ilgi azalışının niteliksel boyutunu ortaya koymaktadır. Yönetim bilimlerine dair ilgi azalışının sebebinin ne olduğu konusunda net bir bilgiye ulaşmak mümkün olmadıysa da bu dönemle birlikte yoğunlaştığı alanlar söz konusu ilgi azalışının sebepleri konusunda fikir sahibi olmamıza yardımcı olabilir diye düşünüyorum.

1970’li yılların ortalarından itibaren Türk dili Mihçioğlu’nun akademik ilgi dünyasında kendine yer bulmaya başlamış ve devam eden yıllar içerisinde bu ilgi giderek artmıştır. 1980’e kadar TDK bünyesinde Türk dili üzerine çalışmalarını yürüten Mihçioğlu, 1980 sonrasında yeniden yapılandırılan TDK

bünyesinde yer almamış ve Türk dili üzerine çalışmalarını tek başına yürütmeye başlamıştır. Türk diliyle ilgili çalışmaları incelendiğinde, Mihçioğlu'nun bu konuya ne kadar önem verdiği ve bu alanda yaşanan sorunların çözümünü diğer tüm alanlarda yaşanan sorunların çözümünden daha öncelikli gördüğü anlaşılmaktadır. Yabancı dillerden dilimize giren kelimelere Türkçe karşılık bulmakla başlayan bu süreç, bilim dilinin Türkçeleştirilmesi ve bu alanda Türkçe terim denemeleri ile devam etmiştir. Mihçioğlu'nun Türk dili üzerine yaptığı çalışmalar ve bu konuya ilişkin düşünceleri ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak büyüklüktedir. Bu durum da Cemal Mihçioğlu'nun sadece bir yönetim bilimci olarak değil çok yönlü bir bilim insanı olarak nitelendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Kaynakça

- Dökmen, Üstün (1992), *T.C. Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi: Kuruluşu, Gelişmesi, Çalışmaları*, (Ankara: ÖSYM Yayınları)'ndan aktaran Tanrıkulu, Duygu (2009), *Yükseköğretime Erişimin Arz ve Giriş Koşulları Açısından Değerlendirilmesi ve Türkiye İçin Çözüm Önerileri*, (Ankara: DPT Yayınları-Planlama Uzmanlık Tezi): 86.
- Eren, Erol (2001), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, (İstanbul: Beta Yayınları).
- Fişek, Kurthan (2005), *Yönetim*, (Ankara: Paragraf Yayınevi).
- Mihçioğlu, Cemal (1955), *Personel İdaresinde Beşeri Münasebetler*, (Ankara: AÜSBF Yayınları).
- Mihçioğlu, Cemal (1957), "Personel İdaresinin Modern Prensipleri ve Devlet Personel Kanunu Tasarısı Hakkında Bazı Düşünceler", *AÜSBF Dergisi*, 12(2): 86-115.
- Mihçioğlu, Cemal (1962) *İdari Bir Mesele Olarak Üniversiteye Giriş Sınavlarının Yeniden Düzenlenmesi-SBF Tecrübesi, Bir İnceleme ve Teklifler*, (Ankara: TODAİE Yayınları).
- Mihçioğlu, Cemal (1965), "Okullara Kayıt Formalitesinin Basitleştirilmesi", *AÜSBF Dergisi*, 20(4): 93-104.
- Mihçioğlu, Cemal (1966), *İkametgâh İlmühaberleri ve Doğruluk Kağıtları Üzerine Bir Araştırma*, (Ankara: TODAİE Yayınları).
- Mihçioğlu, Cemal (1966), "Kayıp İlanları Üzerine Bir İnceleme", *AÜSBF Dergisi*, 21(2): 155-166.
- Mihçioğlu, Cemal (1970), "Üniversitelerarası Giriş Sınavında Aldıkları Sonuçlara Göre Türkiye'deki Liselerin Başarı Durumları", *AÜSBF Dergisi*, 24(4): 57-110.
- Mihçioğlu, Cemal (1982), "Yurttaşın Yönetim ile İlgili Sorularının Yanıtlanması", *AÜSBF Dergisi*, 27(1-2) : 93-113.
- Mihçioğlu, Cemal (1982), "Çok Sanıklı Davalarla İlgili Bir Yöntem Sorunu: Yassıada Deneyi", *AÜSBF Dergisi*, 37(.3-4): 1-22.
- Mihçioğlu, Cemal (1983), "Devlet Planlama Örgütünün Kuruluş Günleri", *AÜSBF Yay.522*: 229-257.
- Mihçioğlu, Cemal (1985), "Dava Dosyaları Üzerinde Bir Araştırma", *AÜSBF Dergisi*, 40(1-4): 121-142.

- Mihçioğlu, Cemal (1988), “Yine Devlet Planlama Örgütünün Kuruluşu Üzerine”, *AÜSBF Dergisi*, 33(1-2): 113-146.
- Mihçioğlu, Cemal (1988), *Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, (Ankara: AÜSBF Yayınları).
- Mihçioğlu, Cemal (1989), “Eğitim (Bilimleri) Fakültesi’nin Kuruluşu Üzerine”, *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1): 347-391.
- Mihçioğlu, Cemal (1991), “Batı Kaynaklı Sözcüklere Türkçe Karşılıklar”, *AÜSBF Dergisi*, 46(3-4): 59-85.
- Mihçioğlu, Cemal (1992) “Türk Dilinin Savunulması”, *AÜSBF Dergisi*, 47(3-4): 237-270.
- Mihçioğlu, Cemal (1993) “Dilimize Girenler”, *AÜSBF Dergisi*, 48(1-4): 93-108.
- Prof. Dr. Cemal Mihçioğlu’na Armağan, *AÜSBF Dergisi*, 52(1-4).
- Simon, Herbert A., Donald W. Smithburg, and Victor A. Thompson (1954) *İnsan Davranışı ve Teşkilat* Ankara: TODAİE Yayınları) (Çev. Cemal Mihçioğlu).
- Simon, Herbert A., Donald W. Smithburg, and Victor A. Thompson (1973), *Kamu Yönetimi* (Ankara: TODAİE Yayınları) (Çev. Cemal Mihçioğlu).
- Simon, Herbert A. (1956), “İdaredeki Atasözleri”, (Çev.Mümtaz Soysal), *AÜSBF Dergisi*, 11(4): 85-109.
- Simon, Herbert A. and J. March (1975), *Örgütler*, (Ankara: TODAİE Yayınları) (Çev. Ömer Bozkurt, Oğuz Onaran).